

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Ervditione Religiosorum

Humbertus <de Romanis>

Ingolstadii, 1591

VD16 H 5888

V. Libri. Pars I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-50980](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50980)

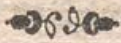
LIBER QVINTVS:

IN QVO OSTENDITVR QVO-

*modo qui est in religione, se de-
beat habere ad proxi-
mum.*

PRIMA PARS.

DICTO in præcedenti libro, quot mo-
dis, qui est in religione, debeat ordi-
nare animum: In hoc quinto libro o-
stendendum est, quomodo se debeat
habere ad proximum. Et primo generaliter hoc
ostendetur deinde specialiter descendetur ad
diuersitates personarum. In principio, status vi-
uentium sub obedientia & in societate com-
mendabitur. Secundo, quantum sit necessaria
sociabilitas his qui in societate sunt victuri vs-
que ad finem vitæ suæ, ostenditur. Tertio age-
tur de his quæ ad sociabilitatem pertinent. Pri-
mò de vnitate: secundò de innocentia: tertio de
dilectione: quartò de mutuo honore. Deinde
de Prælati, subditis, & ministris, & de his qui
pauperes fuerunt in seculo: & de his
qui fuerunt diuites: & de
infirmis.

De

De commendatione viuentium sub obedientia.

CAPVT I.

Dvo pertinent ad commendationem status viuentium sub obedientia, & in societate: scilicet commendatio obedientia, & commendatio societatis sancta. Et notandum, quod status in quo sub obedientia viuitur, valde laudabilis est. In illo enim statu multum virtuti adiicitur: triumphus nobilissimus acquiritur, meritorum abundantia cumulatur. Obedientia dei placito hominem certificat à sollicitudine sui ipsius eum exonerat: à periculo conseruat mentem castificat: hominem supra se leuat; status sui ciuium cœlestium assimilat. Per hanc acceptissimum Deo sacrificium offertur: per hanc Deus homini perfectè dominatur: per hanc multum glorificatur. Per hanc virtuti multum adiicitur: cùm enim Sapiens dicat: hoc solim virtuti adiicies, quod propriae voluntati detraxeris: quantum virtuti adiicitur, cùm per obedientiam propria voluntas omnino amputatur? Est enim obedientia subiectio qua homines spontaneè intuitu Dei, alterius hominis subditur voluntati. Additionem verò ad virtutem sequitur additio ad præmium. Ideo præmium viuentium sub obedientia valde magnum est: sicut ostensum est cuidam patrum in extasi posito, qui vidit 4. ordines ante Deum. Primus erat hominum infirmantium, & gratias agentium. Secundus erat eorum qui fuerant hospites. Tertius eorum qui solitudinem sectantur, & non vident homines. Quartus illorum qui propter Deum

Deum & obedientiam sollicitè sunt patribus subiecti. Erat hic ordo superior aliis tribus, & maiorem gloriam præ cæteris habebat, vt ære torques aurea. Et cum quæreret senex, Quare hoc? responsum est ei: Quoniam omnes alij habent aliquam requiem adimplendo proprias voluntates, quamuis in bonis operibus: hic autem omnes proprias voluntates relinquens, totus pendet à voluntate patris iubentis. Item cum valde virtuosum fit, quòd aliquis voluntatem viuendi relinquit, & pro Christo morti se exponit: quantum virtuosum est cum aliquis omnem propriam voluntatem relinquit, & pro Christo alienæ voluntati se subiicit? Per obedientiam nobilissimus triumphus acquiritur. Nobilissimum enim genus triumphi est vincere seipsum, quod facit obediens. Vir obediens loquitur victorias. Et super illud: Melior est obedientia quàm victimæ, dicit Gregorius. Glos. Dum enim alienæ voci humiliter subdimur, nosmetipsos in corde superamus. Melior est qui dominatur animo suo, expugnatore urbium. Multi vrbes & regna subiugauerunt sibi, qui tamen ad hunc nobilissimum triumphum non peruenerunt. Hic triumphus proprius est hominis. Vincit leo vel aliud animal cætera animalia: seipsum autem vincere non potest. Seneca: Qui seipsum vincit, contra omnia fortis est. Per obedientiam, meritorum abundantia cumulatur. Dum aliquis intendit propriam facere voluntatem, non videtur mereri, nisi apud seipsum mereatur. Ab illo enim merito merces expectatur, cui seruitur, cuius voluntas impletur.

Pro. 21.

Ibid. 16.

tur. Non meretur ergo apud alium, nisi qui vult
facere alienam voluntatem: quod est obedienti-
æ. Augustin. Oportebat vt homo sub domino
positus, ab aliquo prohiberetur: vt esset ei vir-
tus merendi obedientiam. Obedientia facta est
quasi nauis institoris. Qui in nauis est, etiam qui-
escens, comedens & bibens, procedit: mouetur
enim motu alieno. Similiter obediens qui est in
religione, quiescēdo, bibendo, comedendo, me-
retur. Obediētia hominē de Dei placito certifi-
cat. Nisi enim apertē sit malū, quod à superiore
præcipitur: sic accipiendum est, ac si à Deo præ-
ciperetur. Luc. 10. Qui vos audit, me audit: Ben-
Quicquid vice Dei præcipit homo, quod non fit
tamen certū displicere Deo: haud secus omnino
accipiendum est, quàm si præciperet Deus. Obe-
dientia in huius mundi tenebris vicem supplet
discretionis. Bern. Rara avis in terris, discretio:
ideo locum discretionis suppleat in vobis vir-
tus obedientiæ: vt nihil plus, nihil minus, nihil
aliter quàm imperatum sit, faciatis. Obedientia
hominē à sollicitudine sui ipsius exonerat. Alij
enim incumbit sollicitudo & spiritualiter, & tē-
poraliter, pro illo qui est in religione. Vnde cum
alleuiatus sit etiam à seipso, valde reprehensibile
est in eo, si pigritia torpet, & non proficit: valde
fatuus est, si tantū onus resumit. Bernardus su-
per Cant. Qui vestri curam semel nobis tradidi-
stis, qd rursus vos de vobis intromittitis? Obe-
dientia hominē à periculo conseruat. Ipsa qui-
dem quasi equus vadit: alieno enim sensui & a-
lienæ voluntati quasi alienis pedibus innititur,
ideo nec maculatur, nec læditur. Inquinatio e-
nim

*In li. de di-
spē. & præ-
cept. ante
med. libri.*

nim & læsio imperantis est, & nõ obediens, nisi
 manifestè sit malum quod imperatur. Ad eam
 potest dici illud: In manib⁹ portabunt te, ne for- *Psal. 4.*
 tè offendas ad lapidem pedem tuum. Obediẽtia
 mentem castificat à libidine proprię voluntatis,
 secundum illud: Animas vestras castificantes in *1. Pet. 1.*
 obediẽtia charitatis. Sicut ramus arboris nobi-
 lis arborem syluestrem domesticam reddit: sic *Lib. 35. mo-*
 obediẽtia mentem libidinosam reddit castam. *ral. cap. 12.*
 Greg. Sola obediẽtia virtus est, quę cęteras vir-
 tutes mēti inserit, insertasq; custodit. Obedien-
 tia hominem supra se leuat. Leuauit se supra se. *Tren. 3.*
 Nisi corpus sociatū esset spiritui, vt sensu eius &
 imperio regeretur, nõ ascenderet ad hoc, vt re-
 muneracionem æternam mereretur: sic vir sim-
 plex per obediẽtiam ascendit ad sapientiam, &
 mores maiorum, à quibus regitur, imò quodā-
 modo ad Deum ascendit, dum seipsum quodā-
 modo exuit, & Deum induit. Viuo ego, iam non *Gal. 2*
 ego: viuit verò in me Christus. Obediẽtia sta-
 tui cęlestium ciuium asimilatur. Ipsa est ima-
 go hominis cęlestis, sicut inobediẽtia est ima-
 go hominis terreni, sicut portauimus imagi-
 nem terreni, portemus & imaginem cęlestis. *1. Cor. 11.*
 Obediẽtia facit vt Dei voluntas sic fiat in terra,
 sicut fit in cęlo. Per obediẽtiam acceptissimū
 Deo sacrificium offertur. Greg. Melior est obe- *Li. 35. mor.*
 diẽtia quàm victimæ: quia per victimas aliena *cap. 12.*
 caro: per obediẽtiã verò propria caro macta-
 tur. Obediẽtia quasi quoddam martyrium est.
 Obediens quasi caput proprium pro Christo si-
 bi amputat, & caput sibi cõstituit Christum, vel
 illum qui loco Christi est, Gregor, Tanto Deum
 quisque

35. moral.
cap. 12.

Matth. 16.
Isa. 18.

1. Reg. 2.
Eccl. 10.

quisque citius placat: quanto repressa sui arbitrij superbia, gladio præcepti se immolat. Per obedientiam Deus homini perfectè dominatur. Qui hanc promittit, dominio suo se exuit: & illum qui locum Dei tenet, in possessionem sui ipsius ponit. Si quis vult post me venire, abneget seipsum. Per hanc Deus glorificatur. Si glorificaueris eum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, vt loquaris sermonem tunc delectaberis super domino, &c. Multum glorificat Deum verus obediens, qui paratus est facere eius beneplacitum, etiam si mandatur per vilem personam; ideo meritò ab eo glorificabitur. Quicumque honorificabit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Semen hominum honorificabitur hoc, quod timet Deum: semen autem hoc non honorabitur, quod præterit mandata Domini.

De commendatione sanctæ societatis.

CAPVT II.

AD commendationem sanctæ societatis attendendum, quòd desideranti propriam salutem societas mala valde est fugienda, solitè timenda, societas bona amanda & eligenda. De periculo societatis malæ require sup. lib. 1. cap. 8. Qui mundum relinquit timore periculo societatis, valde insipienter agit, si scienter claustrum dissolutum eligat: vel si postquam futurum talis claustrum cognouerit, ibi remaneat. Societas multum iuuat ad salutem, si bona sit: multum impedit, si mala sit; & tanto societas periculiosior, quanto maior. Vnde cum maximè

fit societas religionis, difficilius saluatur aliquis in religione dissoluta, quàm in seculo. Periculum suum videtur amare, qui nauem religionis intrat, quam conspicit perire: vel hoc cognito, vult ibi remanere. Talis meritò perit. Qui amat periculum, in illo peribit. Qui claustrum corruptum intrat, cito ibi corrumpitur, etiamsi ante erat bonus. Sapiens: Sincerum nisi sit vas, quodcunque infundis acescit. Si modicum fermenti totam massam corrumpit, quanto magis multum fermentum modicam massam corrumpit? Difficile est bonitatem vnius, malitiæ multitudinis resistere. Parua allocutio serpentis mulieri primæ occasio fuit mortis: & societas mulieris virum corrumpit. Non est societas mala sine diabolo, nec bona sine Deo. Vbi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, in medio eorum sum. Qui societatem malam amat, diaboli societatem videtur amare. Timenda est solitudo, maximè homini infirmo & inexperto. Non est bonum hominem esse solum. Væ soli. Cùm non fit homo sine mali suggestore & impugnatore, non est ei tutum esse sine consultore, custode & adiutore. Bernardus cuidam moniali volenti transire à congregatione ad eremum: volenti, inquit, perperam agere, & desertum abundantiam habet, & nemus vmbra, & solitudo silentium. Malum quod nemo videt, nemo arguit. Vbi non timetur reprehensor, securus accedit tentator, & facilius perpetratur iniquitas. Idem. Audiant qui sine præceptore vias vitæ aggredi non formidant: ipsi sibi existentes discipuli & magistri. Seductori dat

*Eccl. 1.**1. Cor. 5.**Gen. 3.**Matth. 18.**Gen. 2.**Eccl. 4.**Epist. 115.**parum ante mediũ.*

Q

ma-

*Serm. 77.
Super Cant.
à medio.
Eccl. 4.*

manum, qui dare dissimulat præceptori. Ei qui dimittit oues in pascua sine custode, pastor est non ouium, sed luporum. Melius est duos esse simul, quàm vnum. Quod status sanctæ societatis præligendus sit statui solitudinis, ostendi potest per hoc, quòd ad creaturam duo pertinent scilicet bonum dare alteri, & recipere ab altero. Habet enim vim actiuam & passiuam, collocatiuam, & susceptiuam: & quantum ad vtrumque melius est esse duo simul quàm vnum. Si ille qui est in multitudine, habet aliquam gratiam, gratia illa pluribus proficit. Si solus esset oculus, perurum proderet visus eius. Nunc verò cetera membra corporis habent in eo, quantum necesse est eis. Manus enim & pedes per eum in sua operatione diriguntur. Visu etiã aliqua noxia vel salubria olfactui, gustui, auditui, perpeduntur. Et societate etiam cæterorum membrorum multa bona recipit oculus. Si solus esset, multis indigeret, vt ambulatione ad appropinquandum his quæ desiderat: quæ appropinquatio fit pedibus. Indigeret etiam attrectatione, quam habet in manibus: item discretionem noxiorum, quæ retro appropinquant: quæ habetur ex auditu. Discretionem foetoris aëris corrupti, quæ habetur ex olfactu. Sustentatione, quæ habetur ex gustu. Sic homo ex societate bona multa bona recipit. Multa enim necessaria corpori vel animæ, quæ non habet in se, habet in sociis suis. Et possumus tangere duodecim emolumenta, quæ habentur ex societate bona. Primum est Dei indulgentia. Parcitur enim ei aliquãdo à morte, vel alia pena, quã meruit, gratia societatis. Vnde dicit Dominus

Abraham

Abrahe: Si inuenero quinquaginta iustos in me- *Gen. 18.*
 dio ciuitatis, dimittā omni loco propter eos. Se-
 cundum est sanctificatio seu gratiæ susceptio.
 Carbo mortuus cum uiuis positus uiuificatur, &
 peccator in societate bona iustificatur. Cū san-
 cto sanctus eris. Sanctificatur vir infidelis p mu-
 lierem fidelem. Quāto magis multitudo bono- *1. Cor. 7.*
 rum vni malo sanctificationis occasio erit? Ter-
 tium est prouocatio ad proficiendum. Si aliquis
 tepidus est in societate bona, exemplo aliorum
 accenditur, & feruēs efficitur. Si solus est, rema-
 net in tepiditate sua. Vnus quomodo calefiet? *Eccl. 4.*
 Quartū est fulcimentū. Si vnus ex nimia debili-
 tate, vel oneris magnitudine, vel cōtinua hostis
 impulsione casui appropinquat, ab aliis sustēta-
 tur. Si vn⁹ ceciderit, (hoc est, casui appropinqua- *Ibid.*
 uerit) ab altero fulcietur. Quintū est subleuatio: *Ibid.*
 si cōtingat eum omnino cadere. Si ille qui solus
 est cadat, nō habet subleuātem: ideo vā illi. Sex-
 tum est custodia, qui in bona societate est, quasi
 plenus oculis ante & retro. Si aliquod malum in
 eo appareat, ostenditur ei, vel prælato qui habet
 eum corrigere. Erubescencia & reuerentia alio-
 rum à multis malis refrenatur: & sic fratres qui
 sunt vnus congregationis, mutuò se custodi-
 unt. August. in regu. Quando simul estis in Ec- *In 3. reg. cir-*
 clesia, & vbicunque sunt scēminæ, inuicem, pu- *ca med. sl-*
 dicitiam vestram custodite. Deus enim qui ha- *lius.*
 bitat in vobis, etiam isto modo custodiet vos ex
 vobis. Societas bona terribilis est hostibus, vt
 castrorū acies ordinata. Septimum est eruditio.
 Qui enim est in societate, cōsiliū habet & do-
 cētrinam ab aliis, quod multum necessarium est

Q 2 ei

Pro. 24.
Ibid. 12.
Eccl. 6lt.
Eccl. 18.
Pro. 18.
Eccl. 4.
Matth. 18.
Lib. 3. pa-
stor. cap. 11.

ei qui incendit per semitam viæ religioſæ, vbi error multos impedit à profectu, ſicut filij Iſrael errauerunt in deſerto. Erit ſalus, vbi multa conſilia ſunt. Doctrina bona dabit gratiam. Octauum eſt exhortatio, quæ pigris eſt neceſſaria, qua ad bonum ſtimulentur; Verba ſapientum quaſi ſtimuli. Nonum eſt conſolatio ſpiritualis, quæ multum eſt neceſſaria his qui carnalem delectationem renuunt, & conſolatione diuina nondum digni ſunt. Multum valet verbum conſolationis contra æſtum tribulationis. Nonum ardorem refrigerabit ros, & verbum melius quàm datum? Decimum eſt victoria de hoſte. Frater qui adiuuatur à fratre, quaſi ciuitas ſirma. Si quiſpiam præualuerit contra vnum, duo reſiſtent ei. Vndecimum eſt exauditio in oratione. Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo. Deus multoties exaudit multitudinem, quando vnum non exaudiret. Duo decimum congratulatio. Non ſolum bonum fratres habitare in vnum, imò iucundum. Charitas quæ veritati congaudet, in ſocietate bonorum & magna multam materiam gaudij & recipere præbet. Ratione congratulationis, omnia bona dicuntur eſſe charitatis. Gregorius. Penſentis vidi quantum bonum eſt charitas, quæ ſine labore noſtro aliena bona noſtra facit. Conuenientiſſimus modus acquirendi bonorum abundantiam, eſt per ſocietatem. O quantum bonum eſt materiæ, ex ſocietate formæ. Quantum bonum eſt carni ex ſocietate animi. Quantum bonum eſt humanæ naturæ ex ſocietate diuine nature

naturæ cum humana in Christi persona. Quantum bonum est electis & hominibus & angelis, ex societate beata, quam habent cum Deo. Et notandum quod qui est in bona societate, habet inde emolumentum, & in vita, & in morte & post mortem. De emolumentis quæ habet in vita, satis patet ex prædictis. Emolumentum quod habet in morte, est securitas. Securius est transitus per locum periculosum cum societate, quam sine societate. Vnde cum transitus mortis valde sit periculosus, magna securitas est illi, quem bona societas in morte orationibus iuvat. Transitum istum timebat Bernardus cum dicebat in meditatis suis. O anima mea, quis erit ille pavor, cum tibi occurrentia cateruatim illa teterrima monstra videbis? Emolumentum post mortem est fratrum subuentio. Qui in sancta societate est, quando moritur, ipse in suis fratribus viuit, qui ei post mortem suffragamur.

*Quàm necessaria sit sociabilitas illi qui est
in religione.*

CAPVT III.

Commendato statu viuientium sub obedientia, & in societate, ostendendum est, quàm necessaria sit sociabilitas illi qui in societate secundum professionem suam semper debet viuere. Sociabilitatem verò intelligo gratiam habendi se debito modo cum proximo. Quæ autem ad hanc sociabilitatem pertineant, in parte ostendit Bernardus his verbis: Arbitror quòd tu qui in congregatione es, bene viuis, si ordi-

*Serm. 1. in
fest. Apost.
Pet. et Pau.
post med.*

Q3

nabi-

nabiliter, sociabiliter, & humiliter viuis: ordinabiliter tibi, sociabiliter proximo, humiliter Deo. Et subdit: Sociabiliter, vt studeas amari & amare: blandum & affabilem te exhibere: supportare non solum patienter, sed etiam libenter infirmitates fratrum tuorum, tam morū, quam corporum. Circa sociabilitatem notandū, quod sicut membrum humani corporis coniunctionem sui ad cætera membra naturaliter amat; sicut tremor indicat quem habet, cū separatio sibi imminet, & dolor quem patitur, cū ab eis separatur, vel cum dislocatur: sic frater qui est in congregatione, iuncturam sui cōuenientem ad cæteros fratres debet amare, & separationem vel inordinatam coniunctionem timere: sicut accidentis esse, est in alio esse, sic membri esse, est cum alio esse. Et sicut membrū naturaliter appetit esse, & fugit non esse: sic naturaliter appetit vnitatem cum aliis membris, & timet separationem. Separatum est inutile: oculus erutus inutilis est, similiter & manus abscissa. Sic qui per apostasiam à congregatione separatur, inutilis efficitur: iuxta illud: Homo apostata vir inutilis. Si verò manens in cōgregatione ad fratres male se habet, in dolore viuit: & aliis doloris &urbationis caussa existit.

Pro. 6.

Commendatio vnitatis.

CAPVT IIII.

Cvm vnitas in congregatione valde sit necessaria, cōmendanda est, vt ametur: diuindenda, vt plenius cognoscatur. Tangendum est etiā de his quæ eam efficiunt, vt ad eam acquirendam

rendam via sciatur: & de his quæ eam impediunt, vt caueantur. Notandum ergo quòd cùm gratia fit excellentior quàm natura, & Spiritus sanctus, à quo est vnitas sanctæ congregationis, excellentior quàm noster spiritus: corpus etiam mysticum, cuius caput est Christus, nobilius sit corpore humano: vnitas gratiæ corporis mystici multo amplius est amanda & seruanda quàm vnitas naturæ. Vnitas ista multū grata est Deo & sanctis eius, cōgregationi valde vtilis, dæmonibus valde terribilis. Quòd Deo multū grata sit, patet ex hoc quòd doctrina Christi ad eam efficiendam fuit. Qui nō colligit mecum, dispergit. *Matth. 12.* Christi est colligere, diaboli dispergere. Transi-
 turus de hoc mundo pro hac vnitate deuotè orauit: *Ioan. 17.* Pater sancte, serua eos quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos. In passione quando membra corporis sui perfodi permisit, tunicam qua figurabatur vnitas corporis mystici, scindi noluit. Item quòd hæc vnitas multum grata sit Deo, patet ex hoc quod dicitur sponsæ: vulnerasti cor meū in vno oculorum tuorum, id est, in vnitate cōtemplatiuorum. *Cant. 4.* Vulnerasti, inquam, vulnere amoris. In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominib⁹. *Eccl. 25.* Cōcordia fratrum, &c. Quòd hæc vnitas placeat sanctis, patet ex hoc quòd tātum ex ea gratulantur, & tantum ad eam hortantur. Multum gratulabatur de ea Paulus, dicens: *Phil. 2.* Implete gaudium meum, vt idem sapiatis, eandem charitatē habentes. Ad eam etiā multum hortabatur: *1. Cor. 1.* Obsecro vos vt idem dicatis omnes: & non sint in vobis schismata. Vnitas congregationi valde

est utilis. Dum enim ipsa habet unitatem & concordiam, à Spiritu sancto viuificatur & lætificatur: bona eius augentur, ab hostibus non superatur. Sicut membrum corporis humani coniunctum cæteris membris à spiritu creato viuificatur, separatim verò non: sic in corpore mystico, quod est congregatio fidelium, qui habent unitatem ad inuicem, à Spiritu sancto viuificantur. Si verò diuisi sint ab inuicem, à Spiritu sancto non viuificantur. Diuisum est cor eorum nunc interibunt. Dum membra in corpore mystico unitatem habent, bona eorum augentur & est eis congratulatio de bonis. Sed si fit ibi diuisio discordiæ, desolatio est ibi, & bonorum diminutio. Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur. Hieronymus. Quomodo concordia parua res crescunt, sic discordia maxima res collabuntur. Vbi unitas est, habetur de hostibus victoria: quia secundum Ambrosiũ omnis pugna vnanimiter aggressa, victoriam parit. Legitur de filiis Israël pugnaturis: Egressi sunt quasi vir vnus. Congregatio concors demonibus terribilis est: nec mirum: præsentiam enim Spiritus sancti, à quo est illa unitas, indicat. Singuli etiam quodammodo habent virtutem omnium: quem vnus impugnat, omnes impugnant, & mutuo se defendunt. Congregatio in qua est unitas, est velut murus firmus cum forti cemento, hostibus impenetrabilis: vbi verò deest unitas, est velut murus sine cemento facile corruens. In tali congregatione videtur impleta esse illa comminatio: Ierusalem in aceruum lapidum erit,

Osea 10.

Matth. 12.

3. Reg. 11.

Mich. 3.

De diuisione vnitatis.

CAPVT V.

ET notandum, quòd congregationi religio-
sæ necessaria est duplex vnitas scilicet inte-
rior & exterior. Vnitas interior idem est quod
vnanimitas: de qua Paulus commendat Timo-
theum: Neminem habeo tam vnanimem. De
hac etiam commendatur primitiua Ecclesia: *Phil. 2.*
Multitudinis credentium erat cor vnum & ani- *Actor. 4.*
ma vna. Habet autem hæc vnitas duas partes:
quarum vna pertinet ad intellectum, alia ad af-
fectum siue ad voluntatem. De prima habetur: *1. Cor. 1.*
Sitis perfecti in eodem sensu, & in eadem scien- *2. Cor. 13.*
tia. Item, Idem sapite. De secunda: Eandem cha- *Phil. 2.*
ritatem habentes. Vnitas exterior, quædam est *Rom. 15.*
oris, scilicet vniformitas laudis diuinæ. De qua:
Vno ore honorificetis Deum. Alia est vnitas la-
boris. De qua: Seruiant ei humero vno. Alia est
vniformitas victus & vestitus, de qua Augusti-
nus in sua reg. Sicut pascimini ex vno cellario, *In 3. reg.*
sic induamini ex vno vestiario. Alia est habita- *post med.*
tionis; de qua in psal. Ecce quàm bonū & quàm
iucundum habitare fratres in vnum. Augusti- *Psal. 134. in*
nus. Iste versus valde dulcis, & suavis melodia, *princip.*
toto orbe notissimus, vt tuba Spiritus sancti di-
uisos corpore congregauit in vnum, & mona-
stera plurima peperit. Vnitas exterior, effectus
est interioris vnitatis: & eam indicat & conser-
uat. Diuersitas verò in exterioribus, vnitatem
interiorem dissipat, & diuersitatem animorum
designat.

Q s

Octo

Octo quæ valent ad vnitatem.

CAPVT VI.

ET notandum quòd 8. sunt, quæ valent ad di-
ctam vnitatem. Primum est vnio cum Deo,
qui est bonum vnū omnibus necessarium, suffi-
cientissimum: qui quantò à pluribus habetur,
tâtò à singulis amplius habetur. Qui ei adhæret,
vnus spiritus est cum eo. Et omnes qui perfectè
ei adhærent, ad inuicem vniuntur. Inter malos
vel bonos imperfectos potest esse discordia. In-
ter bonos perfectos est concordia. August. Pu-
gnant inter se mali & mali, pugnant etiam inter
se boni & mali: boni verò & boni, si pfecti sunt,
inter se pugnare non possunt. Proficientes &
nondum perfecti ita pugnant, vt vnusquisque
ex ea parte pugnet contra alterum, qua contra
seipsum. In vno quippe homine caro concupi-
scit aduersus spiritum, & spiritus aduersus car-
nem. Vnio verò ad temporalia, quæ multa sunt:
ocasio est diuisionis & discordiæ. Dicitur de
Loth & Abraham, quòd substantia eorum mule-
ta erat, & non quibant cõmuniter habitare. Vn-
de facta est rixa inter pastores gregum eorum.
Amor bonorū, quæ à diuersis integrè possideri
non possunt, vnitatem impedit. Amor verò eo-
rū, quæ simul à diuersis perfectè possideri pos-
sunt, non. Secundum est separatio à cæteris re-
bus à Deo. Qui enim adhæret alicui rei præter
Deum, & non propter Deum, minus Deo adha-
ret. August. Domine minus te amat, qui aliquid
præter te amat, quod non propter te amat. Do-
minus volens Abraham perfectè sibi adhærere,
vult

1. Cor. 6.

Lib. 15. de
civitate Dei.
c. 5. in fine.

Gen. 13.

Lib. soliloq.
cap. 19. in
fine.

voluit eum separare à cæteris rebus: & dedit ei præceptum, vt separaretur à patria sua: & ab his, à quibus ortum duxerat, dicens: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui. Dedit etiam præceptum quo separaretur ab eo qui ortū duxerat ab eo scilicet ab vnigenito suo Isaac. Dedit etiā præceptum quo separaretur quodammodo à seipso: præceptū scilicet de circumcissione. Hoc præcepto voluit eum separare à se, quantum ad carnalia desideria. Circūcisio enim facta in carne monebat ad refecandum carnalia desideria: ideo fiebat in membro illo, in quo concupiscentia magis sæuiebat. Vnitas mala multum aduersatur vnitati Spiritus sancti. Aug. super Ioan. Est & mala concordia, est & bona dissonantia. Greg. Sicut noxium esse solet, si vnitas desit bonis; ita perniciosum, si non desit malis. In multis religionibus amor qui nō est secundum Deum, magis nocet quàm odium. Odium enim cauent multi, quia omnes sciunt illud esse malum: amorem verò, qui non est secundum Deum, non ita cauent. Voluit Dominum seruos suos etiam à charissimis separatos, vt ipsi perfectè essent ipsius. Voluit vt quasi odirent eos. Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, &c. non potest meus esse discipulus. Qui dicit patri suo, & matri suæ, nescio vos: & fratribus suis, ignoro illos, & nescierunt filios suos: hi custodierūt eloquium tuum, & pactum tuum seruauerunt. Non veni pacem mittere in terram, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum: Si quis Domini est, iungatur mihi, &c. occidat vnusquisq; fratrem,

Gen. 12.

Gen. 22.

Gen. 17.

Li. 34. mor.

cap. 3. in

princip.

Luc. 14.

Deut. 33.

Matth. 10.

Exod. 32.

&c

& proximum & amicum. Vnitas in religione quæ non est secundum Deum, multum est periculosa. Illa enim bonis resistit: malos robustiores & audaciores facit: correctionem impedit bonorum persecutionem auget. De resistentia habetur. Actor. 7. Dura ceruice vos Spiritui sancto resististis. Spiritui sancto resistit: qui bonis quæ fiunt à Spiritu sancto contradicit. De roboratione dicit Gregorius. Peruersos vnitas roborat: dum eos concordat. De audacia habetur Actorum 7. Impetum fecerunt vnanimitè in eum. Audaciores fuerunt, quia vnanimes. De impedimèto correctionis dicit Gregorius. Qui diuisi corrigi poterant: iniquitatũ suarum pertinacia vniti perdurant. Idem. Peruersos vnitas tantò magis incorrigibiles, quantò vnanimes facit. Iob. 41. dicitur de corpore diaboli, quod compactũ est squamis, scilicet defensionis, seque prementibus. Vna vni coniungitur: & ne spiraculum quidem incedit per eas. Vna alteri adhærebit: & tenentes se nequaquam separabuntur; & in bono, & in malo sibi consentiunt: quod non est secundum legem amicitie veræ. Legem veræ amicitie secundum Sapientem, est, vnumquam turpe quid rogemus: nec rogati faciamus. De augmento persecutionis bonorum dicit Gregorius super Iob. Reproborum vnitas, bonorum vitam tantò durius premit, quantò se ei per collectionem durior opponit. Iosue 9. Congregati sunt vt pugnarent contra Iosue animo vno, eademq; sententia. Tertium est, timor Domini, qui offensas & scandala proximi cauet. Prouerb. 15. Per timorem Domini decet

*Li. 34. mor.
cap. 3.*

Pro. 15.

nat omnis à malo. Temeritas verò, nec Deum
 timet, nec scandala proximi cauet: sed congrega-
 tionem turbat, & Spiritum sanctum inhabi-
 tantem contristat: quod non est modicum ma-
 lum. *Ephes. 4.* Nolite contristare Spiritum san-
 ctum, in quo signati estis. *Matth. 18.* Quicumque
 scandalizauerit vnum è pusillis istis minimis,
 qui in me credunt: expedit ei vt suspendatur
 mola asinaria in collo eius, & demergatur in
 profundo maris. Quartum est humilitas, qua
 homo minus sentit de se quàm de aliis. Vnde
 sensum aliorum meliorem quàm suum repu-
 tans, facile sensum suum pro sensu aliorum di-
 mittit: quod multum valet ad vnitatem. Abun-
 dantia sensus interdum causa est discordiæ.
 Gregorius. Sæpè dum quosdam maior scientia
 erigit, à cæterorum societate disiungit: & quo
 plus sapiunt, à virtute concordæ desipiunt. Hu-
 militas pacatissima est. Pacem autem videtur
 habere cum suo opposito, scilicet cum super-
 bia. Vnde superbus alium superbum non pati-
 tur: nec cum eo pacem habet. Tumor enim vni-
 us tumorem alterius pungit. Apud philosophos
 demonstratum est, quòd sphærica corpora quæ
 quasi tumida sunt, non possunt se contingere
 nisi in solo puncto: pungere se inuicem possunt,
 sed non rectè aut plane sibi inuicem applicari.
 Sic est de cordibus superbiorum tumentibus.
 Corpus concauum sphæricum intra concauita-
 tem suam potest recipere: sic & humilis cum su-
 perbo pacem potest habere. Superbus dum se
 dilatat, alios comprimit & conturbat: & scissuræ
 occasio existit. *Qui se iactat & dilatat, iurgia* *Pro. 28.*
 con-

*Ephes. 4.**Matth. 18.**Pro. 28.*

concitat. Bernardus. Dilatatio solet habere scissuram. Quintum est obedientia, quæ affectat alienam facere voluntatem, exemplo illius qui ait. Descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam: sed voluntatem eius qui misit me. Unde agnita Dei voluntate quæ vna est, vel eius qui Dei locū tenet, eam eligit facere: quod multum valet ad vnitatem: cui obstinatio propria voluntatis multum contraria est. Bernardus loquens de illo verbo Luc. 2. Descendit cum eis, & venit Nazareth, & erat subditus illis, ait. Quis non erubescat obstinatus esse in consilio suo: quando sapientia ipsa suum deseruit? Sapientia quæ desursum est, pacifica est, modesta, sua sibi, bonis consentiens. Sextum est patientia. Homo iracundus & impatiens occasio est discordiarum. Vir iracundus suscitatur rixas: qui autem patiens est, mitigat suscitatas. Ad perfectam bonitatem pertinet malorum tolerantia. Gregorius. Quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam testis est, quia bonus non est. Abel enim esse reuult: quem Cayn malitia non exercet. Septimum est amor pacis. Pax est quasi quoddam vinculum, quo membra in corpore mystico coniunguntur. Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Ad hanc pacem secundum glossam pertinet, ut bona nostra inuicem diligamus, & peccata, quæ sine damno tritici eradicari non possunt, vsque ad messem vltimam toleramus; & perfectionis opera, quæ facere & non facere licet, ne infirmi scandalizentur, non facere dispensemus. Magnum bonum est pax, nec

Ioan. 6.

Inferm. de
mersione
Naaman
in Iordane
Etc.

Tempore
resurrectio
nis à me-
dio.

Pro. 26.

Li. 20. mor.
cap. 29. in
princip.

Eph. 4.

Glossa ord.
ad illud in
vinculo
pacis.

dat eam Deus non amanti eam, sed quærenti ipsam cum magno desiderio ipsius. Inquire pacem & persequere eam. Quidam pacem oblatam recipere: sed eam primo non quærunt. Hi non videntur intelligere, pacem, hæreditatem esse Christianorum. Si enim scirent se exhæredatos ab eo quod Christus eis legauit, non expectarent quòd alius eos incitaret ad hæreditatem suam recuperandam. Pacem sequimini cum omnibus. Pax est, vbi repugnantia non est. Vnde glossa super illud. Beati pacifici. Vera pax est, vbi nihil repugnat. Octauum est linguæ custodia. Sicut, vbi domus sunt de lignis, palea tectæ, ignis cautè seruator, ne domus succendantur: sic lingua cautè custodienda est in congregatione. Lingua enim ignis est, vniuersitas iniquitatis. Aliquando per eam flamma iræ in congregatione accenditur. In eodem. Ecce quantus ignis quàm magnam syluam incendit. Nisi lingua custodiatur, multæ turbationes in congregatione oriuntur. Sufurro & bilinguis maledictus erit. Multos enim turbauit pacem habètes. Lingua tertia multos commouit.

Hebr. 12.

Glossa ord. ibid.

Matth. 5.

Iacob. 3.

Eccl. 28.

Quod innocentia custodienda sit ab omnibus.

CAPVT VII.

SEquitur de innocentia. Circa quam primo ostenditur, quòd custodienda sit ab omnibus. Secundo quod maxime ab his, qui sunt in congregatione religiosa. Tertio tangetur de partibus innocentia. Quarto de nocumentis quæ in religione mali inferunt bonis. Ad primum monet Spiritus sanctus in psal. Custodi, inquit, innocentiam.

tiam.

tiam. Glossa. Ne extorqueatur à te. Seneca. Ricculum est odio nocentis innocentiam perdere. Isidorus. Duo sunt erga dilectionem proximi seruanda: vt beneficij impensione foueatur, & nulla malitia lædatur. Triplici ratione conari debemus ad custodiam innocentia. Primo quia facile amittitur. Secundo quia ea amissa omnia amittuntur. Tertio quia ea seruata omnia seruantur. Facile amittitur, quia facto, & verbo, & voluntate, & omisione. Facto dupliciter, & cum bona aliena auferuntur: & cum mala alij inferuntur. Augustinus. Omnis homo qui alium in corpore persequitur: prius ipse in corde persecutionem sustinere cognoscitur. Idem. Nemo habet iniustum lucrum, sine iusto damno. Vbi damnum, ibi lucrum. Lucrum in arca: damnum in conscientia. Tulit vestem, & perdidit fidem. Acquirit pecuniam, & perdit iustitiam, scilicet quantum ad illam partem iustitia que est innocentia. Item Augustinus. Malitia tua vt alteri non noceat, fieri potest: quod autem tibi non noceat, fieri non potest. Verbo amittitur innocentia: vt cum aliquis in malum proximi mentitur. Augustinus. Fraudator prius & peius læditur damno innocentia, quam proximus damno pecunia. In Psal. Lacum aperuit & effudit eum: & incidit in foueam quam fecit. Voluntate etiam innocentia amittitur: vt cum aliquis odit proximum suum. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Qui verò homicida est: innocens non est. Omisione, innocentia amittitur: vt cum aliquis non subuenit fame periculi, secundum illud Ambrosij. Pasce famelicos.

1. Ioan. 3.

morientem: si non pavisti, occidisti. Si innocen-
 tia amittitur: omnia bona amittuntur. Amitti-
 tur iustitia funditus cū innocētia amittitur:
 quæ est iustitiæ fundamentum. Tullius. Fun-
 damentum iustitiæ est ne cui noceas: deinde vt
 communi vtilitati deseruias. Amittitur etiam i-
 pse Deus iustitiæ dator. Iniquitates vestræ diui- *Isa. 59.*
 serunt inter vos & Deum vestrum. Si innocen-
 tia seruetur, cuncta bona seruantur. Dum Adam
 innocentiam seruaret, nihil ei nocuit. Nihil
 etiam nocet hodie illis qui innocentiam ser-
 uant. Qui custodit præceptum, non experietur
 quicquam mali. Augustinus. Quid times homi-
 nem ô homo, in sinu Dei positus? Tu de sinu il-
 lius noli cadere: quicquid patieris, ad salutem
 valebit, non ad perniciem. Omnes capilli capi- *Matth. 10.*
 tis vestri numerati sunt. Quæ videntur noxia,
 innocenti sunt vtilia. Scimus quoniam diligen- *Rom. 8.*
 tibus Deum, omnia cooperantur in bonum. In-
 nocentia armatura Dei est, quam si habueris, tu
 cum tuis in saluo eris. Saluabitur innocens. E- *Iob. 22.*
 iusdem 4. Quis vnquam innocens periit? Item
 innocentia vestis est, sine qua nullus intrat in
 cælum. Psalm. Quis ascendet in montem Do-
 mini, aut quis stabit in loco sancto eius, Inno-
 cens manibus, &c. Hanc vestem necesse habe-
 mus ferre ante iudicem, ideo latro infernalis
 conatur nos ea spoliare. Hac veste spoliatus est
 descendens ab Hierusalem in Hierico,
 qui incidit in latrones.

Lucæ 10.

R

Quod

*Quòd maximè custodienda est innocentia ab
his qui sunt in religione.*

CAPVT VIII.

Multiplici ratione custodienda est innocentia à fratribus, qui sunt in religione, ut scilicet vnus alteri non noceat. Et possumus ad hoc decem rationes ponere. Primo requirit hoc Dei familiaritas. Eorum est enim Deo maximè adhærere pro quo omnia reliquerunt. Si enim Deum amittant: omnia amiserunt. Ad hoc verò vt perfectè Deo adhæreant, multum valet innocentia. Psalm. Innocentes & recti adhærerunt mihi. Vnitate voluntatis maximè adhæret quis Deo. Voluntatem verò vnam cum Deo habemus: si irascibilis sit sine peruersitate: & concupiscibilis sine curuitate. Primum facit innocentia: secundum facit rectitudo. Innocentia aduersatur malignitati: quæ est appetitus alieni mali. Rectitudo curuitati, quæ est inordinatus appetitus transitorij boni. Hæ duæ gratiæ reddunt hominem conformem Deo: & faciunt eum ipsi adhærere. Psalm. Rectus est Dominus Deus noster: & non est iniquitas in eo. Secundo requirit hoc loci immunitas. Homines etiam scelerati refugientes ad domum religiosam securi sunt ibi: vt eis non noceatur. Et si tyranni nolunt nocere, vel ibi habitantibus vel ad locum talem cõfugientibus: quantò magis ipsi habitatores loci sacri cauere debent, ne sibi inuicem noceant? Tertio requirit hoc societatis sanctitas. Multum cauendum est ne innocentia inter innocentes amittatur: quæ in-

ter nocentes à bonis in seculo seruatur. Si amissa erat in seculo: in claustro est restauranda, non amittenda. In Psalm. Lauabo inter innocentes manus meas. Quarto requirit hoc fraternitas. Triplex fraternitas est inter eos qui sunt in congregatione religiosa. Prima est naturalis: quæ communis est omnibus hominibus: secunda communis est omnibus fidelibus, tertia specialis est religiosorum.

De prima dicit Augustinus, in libro de disciplina Christiana. Si putamus non esse proximos, nisi qui de eisdem parentibus nascuntur: attendamus Adam & Euam, & omnes fratres sumus. Idem in libro de Ciuitate Dei. Nihil tam discordiosum vitio, tam sociabile natura, quàm genus humanum. Propterea Deus voluit creare parentem vnum, de quo multitudo propagaretur: vt hac admonitione etiam in multis cõcors vnitas seruetur. De secunda dicit idem de disciplina Christia. Omnes quidem fratres secundum quod homines sumus: quantò magis secundum quod Christiani sumus? Ad id quod homo es, vnus pater fuit Adam, vna mater fuit Eua. Ad id quod Christianus es, vnus pater est Deus, vna mater est Ecclesia. Tertia perfectissima est, quæ omnia bona facit communia, & temporalia & spiritualia. Quinto requirit hoc societas maxima, quæ est inter eos qui sunt vnus religionis, qui simul iacent, comedunt & bibunt: qui non solum accedunt ad eandem mensam corporis, sed etiã ad mensam doctrine cœlestis, & ad mensam sacri altaris. Vnde prodigiosè agit frater, si fratri eiusdem congregationis nocet. Qui in religione

*Paulò post
princip. lib.
Tom. 9.*

*Eod. loco
nunc antea
citato.*

R 2 à fra-

à fratre suo persecutionem patitur, dicere potest: Manus proditoris mecum est in mensa. Sexto requirit hoc, quòd qui in religione sunt, mundo mortui sunt. Magna impietas est in mortuum desæuire, cum clavi, qui corpus dominicum læserunt, dulces dicantur: lancea, quæ corpus eius mortuum perforauit, dira dicitur. Septimo requirit hoc quod ipsi sunt de patria vna, in terra aliena, incolis illius terræ exosi, quæ multum solent facere ad amorem. Viri religiosi non sunt de mundo isto. Cælum eorum patria est: à mundo odiuntur & persecutionem patiuntur. Si de mundo essetis, mundus quod suum erat diligeret, quia verò de mundo non estis propterea odit vos mundus. Si religiosi non amant se inuicem, quasi sine amicis erunt in mundo isto. Octauo requirit hoc quod ipsi patrem & matrem, & omnes alios sibi attinentes, pro societate religionis reliquerunt. Vnde magna peruersitas & iniquitas est, si societatem prauam faciunt sibi inuicem. Nono requirit hoc similitudo. Omne animal diligit simile sibi. Etiam animalia irrationalia illam ferocitatem non exercent in animalia suæ speciei, quam in alia animalia exercent, quod patet in lupo & leone. Lupus enim lupum non lædit, & leo leoni non nocet. Ipsa aqua quæ naturaliter habet pugnam cum igne, pacem habet cum alia aqua, quæ eiusdem speciei cum ea. Sic vnus religiosus alio religioso non debet nocere. Decimo requirit hoc abundantia bonorum spiritualium: quam habent viri religiosi. Quanto enim habent plura bona, tanto magis solliciti debent esse de eo

Ioan. 15.

Eccl. 13.

rum conseruatione, & ipforum amissionem timere. Augustinus ad religiosos. Quanto frequentiores orationes habetis, tanto sanctiores esse debetis. Idem intelligendum est de aliis operibus eorum, ad quæ multum valet innocentia, vt prius ostensum est. Innocentia multum grata est Deo: & multum utilis homini. Augustinus. Nihil Deo dignius vel charius esse potest, quàm vt innocentia tota obseruatione teneatur. Licet enim quis in aliis operibus deuotus appareat, si illam non habuerit, sibi frustra blanditur. Anselmus. Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem inferni horrorem, & necessariò vni eorum haberem immergi, prius me in infernum mergerem, quàm in peccatum. Mallem enim purus à peccato & innocens gehennam intrare, quàm forde pollutus cœlorum regna tenere: cum constet solos malos in inferno torqueri, & solos bonos in cœli beatitudine foueri.

*In 3. regul.
cap. 38.*

De partibus innocentia.

CAPVT IX.

ET notandum est quatuor partes innocentia esse. Prima pertinet ad id quod est supra nos, scilicet Deum. Secunda ad nos. Tertia ad id quod est iuxta nos, scilicet proximum. Quarta ad id quod est infra nos, scilicet temporalia bona. Qui primam partem innocentia habet, cauet ne Deo noceat vel Dei gloriam sibi vsurpando, vel eam lædendo vel diminuendo. Qui secundam partem habet, seruat suam conscientiam mundam. Qui tertiam partem habet, ser-

R 3

uat

uat famam bonam: ne exemplo suo malo noceat proximo. Qui quartam partem habet, abusionem bonorum temporalium cauet. Hæ quatuor partes innocentia sunt quasi quatuor latera claustris spiritualis: intra quæ spiritus bene ordinatus deambulat: secundum illud Psal. Perambulabam in innocentia cordis mei. Pratum verò amænissimum est conscientia sacris meditationibus intentissima: cœlestibus desideriis fragantissima, vbi velut lilia candent affectiones castitatis: velut rosæ rubent affectiones patientia & pietatis: patientia rubore proprio: pietatis alieno: vbi velut violæ redolent affectiones humilitatis. In medio spes velut laurus, perpetuum virorum præstat & vmbraculum. Vbi non deest aqua cœlestis doctrina, vnde est viriditas, secundum illud Eccles. 40. Super omnem aquam viriditas ad oram fluminis.

De nocementis quæ mali inferunt bonis.

CAPVT X.

ID notandum quòd in religione mali multis modis nocent bonis. Quantum ad bona temporalia, nocent eis superfluè circa se ea exponendo: vel his quibus danda non erant, ea dando. Nocentes primo modo similes sunt usurariis: qui volunt esse socij in lucro, & non in damno. Minus enim cæteris volunt laborare: plus cæteris consolationis habere. Exemplum secundi nocementi habemus in Iuda proditore, qui fur erat, & loculos habens, quæ mittebantur, portabat. Quæ danda erant pauperibus: dabat vxori suæ & filiis. Satis deberet sufficere ad

Joan. 12.

com.

compescendum ab hoc peccato, pœna infelicis
 mortis: cuius hoc peccatum ei occasio fuit. Su-
 spensus enim crepuit medius. Nocent etiam
 mali bonis in religione, subtrahendo eis de-
 bitum beneficium, & præstando eis salutis
 impedimentum: fratrum aduersarium iuuan-
 do, & per verba detractionis vel conuitij fratri-
 bus iniuriando. Subtrahunt eis beneficium
 Consilij, exhortationis, consolationis, exempli
 boni, adiutorij & correctionis: vnde innocen-
 tes non sunt. Augustinus. Duobus modis nocet
 homo, scilicet si facit miserum, vel deserit mise-
 rum. Idem in regula sua. Innocentes non estis,
 si fratres vestros quos iudicando corrigere po-
 testis: tacendo perire permittis. Salutis præ-
 stant impedimentum, qui ministrant malum
 exemplum: quia volentibus ire in paradysum
 resistunt: dum in via cum eis incedunt, & quasi
 ad manum trahunt in infernum, quos trahere
 debuerunt in paradysum. Aduersarium iuuant
 dum peccant. Se enim ligant: & impotentes se
 reddunt ad aduersarij impugnationem. Ad-
 uersarium etiam iuuant, dum verbo vel facto
 ad malum fratres incitant: quod non est parua
 proditio. Manifestè proditor iudicaretur, qui
 in conflictu existens, cum deberet iuare

suos, verteret se ad aduersarios,
 & impugnaret focios
 suos.

R †

De

*Actor. 1.**Inertia
reg. circa
med. tom. 11*

De his quæ incitare debent, vel possunt virum religiosum, vt fratres suos amet.

CAPVT XI.

Sequitur de dilectione: & quot modis qui est in religione debeat operam dare, vt fratres amet, & ab eis ametur. Primo tangetur de his qui incitare possunt vt eos amet, secundo de modo amandi, tertio de his quæ valere possunt ad hoc vt frater ametur, quarto specialiter de amore inimicorum. Circa primum notandum quòd ad amandum proximum primo incitatur natura, secundo Scriptura, tertio gratia, quarto ad idem valere possunt exempla, quinto potest ad hoc valere, si ostendatur dilectionis utilitas magna, sexto si ostendantur odij damna. Natura ad hoc incitat, cum naturaliter præcepta iuris naturalis in corde hominis sint scripta. Quorum primum habetur: Quod ab alio oderis fratrem tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. Secundum habetur; Quæcunque vultis vt faciant vobis homines: & vos eadem facite illis. Dilectio est debitum naturale, quo vnus homo alligatus est alteri, à quo debito nullus absoluitur, quantumcunque ab eo solvatur. Vnde super illud Nemini quidquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis, dicit Augustinus; Charitas est quæ etiam reddita, semper detineat debitorem. Seneca Hæc societas diligenter & sanctè est obseruanda, quæ nos omnes omnibus necit, & indicat aliquod esse cõmune ius generis humani: quo plurimum ad interiorem societatem amicitiam colere

Tob. 4.

Matth. 7.

Rom. 13.

*Glossa ord.
ad habet
ibid.*

*Epist. 48.
circa me-
diũ illius.*

colendam proficit. Omnia enim cōmunia cum amico habebit: qui multa habet cum homine. Idē. Sapiens homo amicus pro homine est, stultitiā amicus non est, p̄ homine. Scriptura ad idē incitat, quæ ad amandum proximum multum hortatur. Mandatum nouum do vobis: vt diligatis inuicem, &c. Charissimi diligamus nos inuicem. Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes. In hoc multum incitat Scriptura ad dilectionem, quod ostendit eam esse legis plenitudinem, & speciale signum discipulorum Christi: & præceptum de dilectione speciale, esse præceptum ipsius. De primo habetur. Qui diligit proximum, legem impleuit. De secundo. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem. De tertio. Hoc est præceptum meum: vt diligatis inuicem. Gratia ad hoc incitat, quæ ostendit hominem factum esse ad imaginem Dei. Licet aliquis omnes filios amici sui amet: tamen specialem amorem habet ad eum, qui amico suo est similior. Sic licet ad opera Dei communiter amorem habere debeamus: tamen specialiter ad hominem ad eius imaginem & similitudinē factum. Gratia ostendit proximum membrum esse corporis illius, cuius Christus est caput. Vos estis corpus Christi. Non amat caput, qui nō amat membra. Item gratia ostendit, proximum esse Dei Filium, Christi fratrem & cohæredem, & æternæ gloriæ secum participem futurum. Si amandi sunt fratres, qui diuidendo hæreditatem, portionem vniuscuiusque minorem faciunt: quan-

*Epist. 48.
circa finem
illius.*

1. Ioh. 4.

1. Petr. 4.

Rom. 13.

Ioan. 13.

Ioan. 15.

Gen. 1.

1. Cor. 12.

tum amandi sunt illi fratres, qui portionem vnius cuiusque augment? Quando enim plures erunt electi: tantò ampliùs gaudebunt. Plus gaudebit vnus electorum de gloria animæ alterius quàm de gloria proprij corporis. Ad amandum proximum etiam incitare possunt exempla; & primo exemplum Christi. Nò est despiciendus, quem Christus ita charũ habuit, quod pro eius amore mori voluit. Appendere debemus proximum hoc precio, ne nobis vilescat. Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris, in sanguine suo. Qui dedit semetipsum pro nobis. Secundo exemplum Angeli, qui aded amat hominem, vt custodiat eum in omnibus viis suis. Nò est despiciendus homo ab homine: qui aded charus est angelo. Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis. Dico enim vobis quia angeli eorum semper vident faciem Patris mei qui in cœlis est. Matthæi 18. Tertio exemplum sanctorum. Legitur in vita sancti Ioannis Euangelistæ: quòd cum ipse deuenisset ad vltimam senectutem, & vix inter discipulorum manus ad Ecclesiam deferretur, nec posset plura dicere verba: ad quamlibet pausam dicebat hoc; Filiioli diligite alterutrum. Tandem discipuli & fratres qui aderant, audientes quòd eadem verba semper diceret: dixerunt; Magister, quare hæc semper loqueris. Qui respondit: Quia præceptum Domini est, & si solum fiat, sufficit. Quarto exemplum creaturarum irrationalium, quæ amorem habent ad indiuidua suæ speciei. Ecclesiastici decimo tertio. Omne animal diligit simile sibi, & omnis caro ad similem sibi

Apoc. 1.

Tit. 2.

coniungetur. Incitare potest etiam ad idem magna dilectionis utilitas. Dilectio membra in illo nobilissimo corpore, cuius Christus est caput, vnit: & virtute membrorum vnita aduersario resistit: & ad perfectionem perducit. De primo habetur. Collossen. tertio. Super omnia charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis. De alio dicit Tullius; amicitia virtutum adiutrix à natura data est, non vitiorum comes, ut quia solitaria non posset virtus ad ea quæ summa sunt peruenire, coniuncta & sociata cum altero perueniret. Damna etiam, quæ odium facit, ad idem incitare possunt. Hoc facit fraternum odium in corpore mystico, quod facit diuisio continuitatis in corpore humano: ex qua sequitur dolor magnus, & quandoque mors.

De modo amandi proximum.

CAPVT XII.

Circa modum amandi proximum, notandum quòd Scriptura triplex exemplar de hoc nobis ministrat. Primū est amor, quo Christus amauit nos. Ioā. 15. Hoc est præceptū meum, vt diligatis inuicem: sicut dilexi vos. Secundum est amor quo amamus nosmetipsos. Matthæi 22. & Lucæ 10. Diliges proximum tuum sicut te ipsum, tertium est amor quem habent membra eiusdem corporis ad inuicem. Romanorum 12. Sicut in vno corpore multa membra habemus: ita multi vnū corpus sumus in Christo. Circa primum notandum, quòd Christus amauit nos amore gratuito: gratis, scilicet, dato:

dato: non præcedentibus meritis reddito. *J. Ioan. 4.* In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus eum: sed quoniam ipse prior dilexit nos. Sic amandus est proximus. Amor eorum qui nolunt amare, nisi illos à quibus se primo agnoscunt amari: non habet gratiam apud Deum. Si diligitis eos qui vos diligunt: quam mercedem habebitis? Nonné publicani hoc faciunt? Item amavit nos amore recto: quia non propter utilitatem suam, sed nostram: non ut nobis reciperet, sed ut nobis daret. Sic amandus est proximus. Seneca. Ego amicum paro, ut habeam pro quo mori possim: ut habeam quem in exilium sequar: cuius morti me opponam & impendam. Ista quam tu describis, negotiatio est, non amicitia: quæ ad commodum attendit, quæ quid consecutura sit spectat. Idem: Sapiens habere amicum vult: sed ob nihil aliud, quam ut exerceat amicitiam, ne tam magna virtus iaceat. Augustinus. Vera amicitia non pensanda est temporalibus commodis: sed gratuito amore portanda. Ambrosius. Amicitia, virtus, non questus est. Tullius: Amicitiam, non spem mercedis (quia omnis fructus in ipso amore est) expectandam putamus. Si utilitas conglutinare amicitiam: eadem continuata dissolueret. Boetius: Quem felicitas fecit amicum: infortunium faciet inimicum. Item: amavit nos Christus amore discreto. Amor discretus est, qui personam amat, & vitia persequitur: nec sic personis condescendit, quod vitiis implicetur. Bernardus. Christus in carnis assumptione condescendit mihi, in culpæ vitiatione consuluit sibi. Rom. 8. Dilectus

Matth. 5.

Epist. 9. circa mediū.

Ser. 20. super Cant. aliquantulum a prin.

Dilectio proximi, malum non operatur. Tullius: Nulla est excusatio, si amicitiae causa peccaveris. Nam cum conciliatrix amicitiae, virtutis opinio fuerit, difficile est amicitiam manere, si virtute defeceris. Charitas à parte anteriori homines ligat. Facit enim homines concordēs in bono. Amicitia verò mundi à parte posteriori homines colligat: sicut colligatae fuerunt vulpeculae Sampsonis: Ipsa enim facit concordēs in malo. Item Christus amavit nos amore magno: Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Sic amandus est proximus. In hoc cognoscimus charitatem Dei: quoniam ille animam suam posuit pro nobis, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Amor magnus est amor magna operans: & ad inimicum se extendens. Gregorius. Probatio dilectionis est exhibitio operis. 1. Ioan. 3. Filioli non diligamus verbo neque lingua: sed opere & veritate. Item amavit nos Christus amore perseveranti. Cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Sic amandus est proximus. Sed sunt qui eum foelicem amant: cessante verò foelicitate, ab eo recedunt, qui secundum veritatem nunquam eum amauerunt. Gregorius: Cùm quis positus in prosperitate diligitur: incertum valde est, verum prosperitas, an persona diligitur. Amissio foelicitatis vim interrogat amoris. Qui ex adversitate Christum despicit, aperte conuincitur quod hunc in prosperis nō amavit. Senec. Multi illum comitantur: mel muscae sequuntur, cadavera lupi, frumenta formicae, praedam sequitur illa

Iud. 15.

Ioan. 15.

1. Ioan. 3.

In hō. festi

pentecost.

Ioan. 13.

Lib. 7. mor.

cap. 11. in

med.

*Eccl. 6.**Ibid.**Ibid.*

*In lib. de
disc. Christ.
paulo à
pau. tom. 9.
Paulo ante
mediū lib.
tom. 9.*

illa turba, non hominem. Non agnoscat in bonis amicus. Est amicus secundum tempus suum: & non permanebit in tempore tribulationis. Item, Est amicus socius mensæ: & non permanebit tempore necessitatis. Est amicus, qui conuertitur ad inimicitiam. Circa secundum exemplar, notandum, quod hoc mandatum, Diliges proximum tuum sicut teipsum, dupliciter potest intelligi. Vno modo, sicut, id est, ad quod teipsum: scilicet ad gratiã in præsentem, & ad gloriam in futuro. Vel sic, vt sit sensus: hoc facias proximo, quod tibi vis fieri: quod autem nõ vis tibi fieri: ei non facias: vt duo præcepta iuris naturalis prius posita, huius mandati sint expostitiua. Et notandum, quod cùm præceptum sit, Dilige proximum sicut nos diligamus: qui se non diligit, proximum diligere nescit. Augustin. de verbis Domini: Vide si iam nosti diligere teipsum, & committo tibi proximum, quem diligas sicut teipsum. Si autem non nosti diligere te: timeo ne despicias proximum sicut te. Idem in libro de disciplina Christiana. Si te interrogem, vtrum diligas te: respondebis quia diligis. Quis enim odit? Ergo non diligis iniquitatem. Nam si diligis iniquitatem, odis te. Non ego dico, Psalmistam audi: Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Idem in eodem. Qui diligis iniquitatem, quomodo volebas tibi committi proximum, vt diliges eum tanquam te, homo, qui perdis te? Si enim tu ipse sic te diligis, vt perdas te: sic profecto perditurus es eum quem diligis, sicut te. Nolo ergo quenquam diligas: tu solus peris: aut corrige dilectionem, aut respue societatem. Item

Item notandum, quod non dicitur, diliges proximum tuum, plus quàm teipsum. Videtur plus quàm seipsum proximum velle diligere, qui curationi propriæ non sufficiens, curam proximi sui cupit assumere. Bernardus super Cant. Tu frater, cui firma salus propria nondum est, cui charitas adhuc aut nulla est, aut ad eò tenera atque arundinea, quatenus omni flatui cedat, omnî credat spiritui, omni circumferatur vento doctrinæ, imò cui tanta est charitas, vt ultra mandatum quidem diligas proximum plus quam teipsum: & rursus tantilla, vt contra mandatum fauore liquefeat, pauore deficiat, perturbetur tristitia, auaritia contrahatur, ambitione molestetur, suspitionibus inquietetur, conuitiis exagitetur, curis euisceretur, honoribus tumeat, liuore tabescat; tu inquam, ita in propriis te sentiens, qua nunc dementia quæso aliena curare, aut ambis, aut acquiescis? Audi quid consulat cauta vigilans charitas. Non aliis, inquit, sit remissio, vobis autem tribulatio: sed ex æqualitate. Noli nimium esse iustus; sufficit vt diligas proximum sicut teipsum. Item notandum, quod qui proximum debito modo diligit, Deum plus diligit: propter quem diligit proximum, vnde patet quomodo id sit verum; Qui diligit proximum, legem impleuit. Et illud: *O. Rom. 13. Gal. 5.* Omnis lex in vno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Implēs enim mandatum de dilectione Dei, implet mandatum de dilectione proximi. Aug. Inter quos amicos non est diuinarū rerum cōsensio: nec humanarum plena esse potest. Necessarium est, vt aliter quàm

quàm oportet humana existimet, qui diuina contemnit: nec hominem rectè diligere nouit, quisquis eum non diligit, qui hominem fecit. Circa tertium exemplar: notandum quod scriptum sunt, in quibus amor, qui est respectu proximi, imitari debet amorem membrorum eiusdem corporis. Primū est, quòd vnum membrum non inuidet alij membro: licet non habeat officium, quod illud habet. Si omnia membra vnicum haberent officium, essent quasi vnum membrum. Si totum corpus oculus, vbi auditus, vbi odoratus, &c. Item: Si essent omnia membra vnum membrum: vbi corpus? Omnia autem membra non eundem actum habent. Sic non debet aliquis inuidere proximo suo habenti gratiam, quam ipse non habet. Multum timenda est inuidia: tanquam vitium diabolicum. Augustinus in libro de virginitate: Duobus malis, hoc est superbia & inuidia, diabolus est. Item in libro de disciplina Christiana. Auertat Deus pestem inuidiæ ab animis hominum omnium. Inuidia vitium diabolicum est, sed habet matrem suam, scilicet superbiam: suffocam matrem, & non erit filia. Secundum est, quòd vnum membrum officium suum sibi auarè non appropriat: imò gratis aliis communicat. Oculus, est oculus omnibus membris. Item intelligitur de cæteris membris. Sic debet esse inter fideles. Multi vnum corpus sumus in Christo: fingunt autem alterius membra. Necessitatibus sanctorum communicantes. Cibum quem vnum membrum recipit, cæteris membris communicat. verò aliquod membrum amplius debito

1. Cor. 12.

Rom. 12.

*Circamed.
lib. tom. 9.*

Rom. 12.

Ibid.

retinuerit de illo, ad malum suum illud retinet. Est enim materia apostematis, vel alterius infirmitatis. Sic etiam inter fideles: Est & alia infirmitas, quam vidi sub sole, diuitiæ conseruatae in malum Domini sui. Tertium est, quod vnum membrum de alio se non vindicat. Sic debet esse inter membra Ecclesiae. Nulli malum pro malo reddentes. Quartum est, quod vnum membrum compatitur alteri, & congaudet: Si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra. Si gloriatur vnum membrum: congaudent caetera membra. Sic fideles debent gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Quintum est, quod vnum membrum reputat sibi fieri quod fit alij, siue bonum siue malum. Si laedatur pes, os conqueritur: si lauentur pedes, os regratiatur. Intraui in domum tuam: aquam pedibus meis non dedisti. Haec autem lachrymis rigauit pedes meos. Sic vnus fidelium reputare debet sibi fieri, quod fit alij. Vnde caput Ecclesiae dicit, Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Sextum est, quod vnum membrum pro alio lesioni se exponit: vt manus pro oculo. Sic debent facere fideles, exemplo Christi capitis, qui scapulis suis obumbravit nobis, in cruce ictum recipiens, quem genus humanum debebat recipere. Septimum est, quod vnum membrum multum timet separari ab aliis membris. Sic fideles timere debent separari à corpore Ecclesiae. Augustinus. Nihil sic debet formidare Christianus, quàm separari à corpore Christi.

Ecc. 5.

Rom. 12.

1. Cor. 12.

Luc. 7.

Matth. 25.

De

De his quæ valere possunt ad hoc vt frater ametur.

CAPVT XIII.

Sequitur de his quæ valere possunt ad hoc, vt aliquis à proximo ametur. Quinq; verò sunt quæ ad hoc valent. Primum est discretio. Vnde sapientia dicitur esse mater pulchræ dilectionis. Fatuitas nescit acquirere vel conseruare amicitiam. Fatuo non erit amicus. Secundum est modestia in sermone. Sapiens in verbis amabilem se facit, gratiæ autē fatuorum effunderetur. Tertium, est similitudo. Volatilia ad sibi similia conueniunt. Ambrosius. Est insitum bonis, vt vnusquisque virtutes suas in aliis amet. E contrario, dissimilitudo facit ad odium. Oderunt enim hilarem tristes: tristemq; iocosi. Quartum est, virtus. Tullius. Nihil est virtute amabilius vel quod magis alliciat ad amandum: quippe cum propter virtutem & probitatem etiam eos quos nunquam vidimus, quodammodo diligimus. Idem: Tanta est virtus probitatis, vt etiam vel in eis quos nunquã vidimus, vel, quod maius est, in hoste diligamus. Specialiter valet ad hoc virtus mansuetudinis. Fili in mansuetudinis opera tua perface: & super gloriam hominum diligêris. Mansuetudo, ad modum adamantis vim habet attractiuam. Vt adamantem & filicem dedi faciem tuam. Item specialiter valet ad hoc virtus humilitatis. Sicut odibilis est Deo hominibus superbia: sic amabilis est Deo & hominibus humilitas. Superbia dum se exaltat alios deprimat: ideò non est mirum si ab aliis odiatur. Humilitas verò dum se demittit, alios exaltat.

Eccl. 24.

Ibid. 20.

Eccl. 20.

Eccl. 27.

Eccl. 3.

Ezech. 3.

exaltat & honorat : ideo meritò ab eis amatur. Maximè inter omnia valet ad hoc, quòd aliquis ametur, si ipse primo amauerit. Augustinus. Nulla est maior ad amorem inuitatio, quàm præuenire amando. Idem: Nimis durus est animus, qui dilectionem, si nolebat impendere, nolit & rependere. Seneca in epistolis: *Quæris Epist. 9.* quomodo amicum factururus es cito? Ego tibi monstrabo amatorium sine medicamento, sine herba, sine vllius veneficæ carmine; Si vis amari, ama. Quintum, est obsequium vel beneficium. Sapiens: Hoc tempore obsequium amicis: veritas odium parit. Ignis amoris, beneficiorum lignis nutriendus est: alioquin deficit. Beneficia etiam feras ad amorem incitant: & inimicos efficiunt amicos. Si esurierit inimicus *Rom. 12.* tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens carbones ignis congere s super caput eius, cor eius accendens ad te amandum. Et notandum, quòd beneficium non parit amicitiam, nisi discretè detur. Vnde dicitur de fatuo: *Eccl. 20:* quod non est, gratia bonis illius. Qui enim edunt panem illius falsæ linguæ sunt. Quoties & quanti irridebunt eum? Seneca. Nullum habet maius malum homo occupatus, & bonis *Epist. 19.* suis obsessus, quàm quod amicos sibi putat, *circa finem illius.* quibus ipse non est: quòd beneficia sua efficacia iudicat ad conciliandos amicos: cùm quidam quo plus debent, magis oderint. Quid ergo? Beneficia non parant amicitias? Parant, si accepturos licuit eligere: si collata, non sparsa sunt. Idem: Hoc consilio sapientum vtere, vt magis *Eadem ep. 19. in fine.* existimes pertinere ad rem, quis quam quid acc-

acceperit. Tullius: Melius apud bonos, quam apud fortunatos beneficium collatum est. Et notandum, quod beneficia vel obsequia à fratribus sibi inuicem humiliter exhibita, ad dilectionem prouocandam & conseruandam multum sunt efficacia: ideo sancti multum voluerunt à se, & etiam ab aliis fidelibus obsequium cum diligentia exhiberi. De hac diligentia habemus exemplum in Abraham, qui tres viros in hospitio susceperat; de quo ait Hieronymus: Non seruis præcepit, vt hominibus ministrarent: nec bonum quod exercebat, per alium ministravit: sed quasi præda reperta, cum se humanitati solus incubuit. Ipse pedes lauit, ipse humeris suis vitulum de armento portabat, ipse vt seruus stetit, peregrinis prandentibus, & ministris propriis coctos cibos ieiunaturus apparuit. Aliud exemplum habemus in Paulo: Obsecro, inquit, vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, & per charitatem Spiritus sancti, vt adiuuetis in orationibus vestris pro me Dominum, &c. vt obsequij mei oblatio accepta fiat in Hierosolyma. Sancti super omnia exempla, exemplum Christi, qui pedes discipulorum suorum lauare voluit, imitati sunt. Circa quod exemplum sex nobis attendenda sunt, ad edificationem nostram: scilicet status eius cui peccata lauit, tempus quo obsequium exhibuit, locus vnde ad illud exhibendum surrexit, ministerij sublimitas, ministrat humilitas, diligentiam quam circa illud ministerium exhibuit. De primo

Gen. 18.

Rom. 12.

Ioan. 13.

*Tract. 55. in
Ioã. in fine.*

mo dicit Augustinus. Hoc ad maximum modum humilitatis accessit: quod etiam illi peccata

non de dignatus est lauare, cuius manus præu-
 debat in scelere. Circa secundum notandum,
 quod Dominus distulit dare hoc documentum
 vsque in finem vitæ suæ: vt melius memoriæ in-
 figeretur. Chrysostomus quærit, propter quid
 antea non fecit? & respondet; Quæ maiora sunt,
 vltimo abiicit. Circa tertium notandum, quod
 Dominus surrexit à cœna iam inchoata, non-
 dum consummata. Augustinus. Non ita debe-
 mus intelligere cœnam factam, velut eam con-
 summata atque transactam. Adhuc enim cœ-
 nabatur, cum Dominus surrexit, & lauit pedes
 discipulis suis. Nam postea recubuit: & bucel-
 lam suo traditori postea dedit. Cœna ergo facta,
 hoc est, iam parata, & ad conuiuantium men-
 sam vsque perducta. Mira dignatio quod tan-
 tus à tali statu ad tale opus surrexit. Circa quar-
 tum notandum, quod Euangelista sublimita-
 tem ministrantis curauit nobis ostendere: vt e-
 ius humilitas nobis gratior esset. Vnde ait: Sci-
 ens quia pater omnia dedit ei manus. Augusti-
 nus. Ergo & ipsum traditorem. Idem: Iam tra-
 ditor traditus erat ei, quem tradere cupiebat.
 Sequitur: Et quia à Deo exiuit, generatione æ-
 terna; in quo filius Dei ostenditur. Augustinus.
 Tanta est humanæ humilitatis utilitas: vt eam
 suo commendaret exemplo, etiam diuina sub-
 limitas. Bernardus. Vis humilitatis, nescio quo
 pacto, maior in maioribus, & clarior in clario-
 ribus comprobatur. Circa quintum attende,
 quod membra infima in corpore humano sunt
 pedes: & viles sordes eis adhærent. In hoc ergo
 quod caput Ecclesię Christus pedes lauit, osten-
 sum

*Tract. 55. in
 Ioan. circa
 medium.*

*Tract. 55. in
 Ioan. post
 medium.
 Eodẽ tract.
 55. in fine.*

*Lib. 2. de
 cõsid. parũ
 à med.*

sum est, quod maximus in Ecclesia Dei, in necessitate debeat etiam obsequia humilia in minimis præstare. Circa sextum attende, quod ad ministerium peragendum diligenter se parauit: vestimenta, ut esset expeditior, deposuit, linteam accipit, & se præcinxit. Omnia facere voluit, aquam enim in peluim misit, pedes lauit & exersit. Chrysostronus. Ipse impleuit peluim & non alium implere iussit: sed omnia ipse operabatur: per hoc monstrans, quoniam cum omni humilitate oportet implere talia. Item Petro resistenti non cessit, imò communicationem eum ad consentiendum induxit, dicens: Si non lauero te, non habebis partem mecum. Certamen habuerunt humilitas Christi, & humilitas Petri: sed humilitas Petri cessit tanquam minor. Et quia obedientia humilitatem Christi iuuat, ait Petrus: Domine tu mihi lauas pedes. Chrysostronus. Manibus, quibus oculos cæcos aperuisti, leprosos mundasti, mortuos suscitasti? Augustinus. Quis non expauescat sibi lauari pedes à filio Dei? quamuis magnæ audaciæ esset contradicere seruum Domino, hominem Deum tamen Petrus hoc facere maluit, quam patrem Christum eos lauaret. Item Augustinus loquitur de hoc exemplo: Didicimus fratres humilitatem ab excelsis: faciamus inuicem humiliter quod humiliter fecit excelsus. Faciunt hoc inuicem fratres, etiam hoc ipso opere visibiles cum se hospitio recipiunt: & apud sanctos, hæc consuetudo non est, hoc quod manu faciunt, corde faciunt. Multo autem est melius & sine controuersia verius, ut etiam manu

*Tract. 56.
in Ioan.
in prin.*

*Tract. 58. à
medio.*

fiat; nec dedignetur, quod fecit Christus, face-
re Christianus. Cùm enim ad pedes fratris in-
clinatur corpus, etiam in corde ipso vel excita-
tur, vel, si iam erat, confirmatur ipsius humili-
tatis affectus.

De amore inimicorum.

CAPVT XIII.

SEquitur de dilectione inimicorum. Et no-
tandum, quod qui est in congregatione, spe-
cialiter debet conari vt inimicos amet, & ad a-
mandum se prouocet. Præceptum enim est Sal-
uatoris, vt inimici diligantur. Diligite inimicos *Matth. 5.*
vestros, benefacite his qui oderunt vos. Augu-
stinus. In mandatis Dei nihil est mirabilius:
quàm quòd præcipimur diligere inimicos. Et
quibusdam videtur impossibile, quòd eos dili-
gant; quod ex defectu sapientiæ accidit. Ad lu-
men enim sapientiæ satis apparere potest, ini-
micos esse diligendos, non odiendos. Octo ve-
rò sunt, quæ si diligenter attendantur, non tan-
ta difficultas in dilectione inimicorum esse cre-
detur. Primum, est status ipsius inimici, qui ti-
bi iniuriatus est, & non vult satisfacere. Est e-
nim spiritualiter mortuus. Ipse enim quasi insa-
nus manus in se iecit, quando tibi iniuriam in-
tulit. Homo per malitiam occidit animam su- *Sap. 16.*
am. Magna crudelitas est, insanire in fratrem
mortuum: cui compassio debetur. Crudeliores
fuerunt, qui Christo mortuo non pepercerunt:
quàm qui viuentem læserunt. Dedecus est velle
se vindicare de mortuo. Secundum est utilitas
iniuriæ illatæ. Persecutores nosti, iuxta verbum

*Eccl. 1.**In tract. de
rectitud.
Cathol. cō-
uers. paulò
ante medi-
um tom. 9.**Luc. 6.**In li. de re-
ctitud. Ca-
thol. conuer-
sat. ante
medium
tom. 9.**Eodē tract.
aliquantu-
lum à prin-
tom. 9.*

Psalmistæ, circumdant nos sicut apes: quia ad modum apum molestant nos tribulationibus; sed in futuro fauum æternæ beatitudinis nobis præparant. Usque in tempus sustinebit patienter, & postea erit redditio iocunditatis. Tertium est, quod dilectio inimicorum nobis est utilior quam amicorum. Ipsa multum valet ad spiritualium vulnerum sanationem. Augustinus. Ego ad dilectionem inimicorum vos moneo, quia ad sanandâ peccatorum vulnera, nullum medicamentum utilius esse cognosco. Ipsa etiam facit multum ad perfectionem, & culmen bonitatis. Post illud: Diligite inimicos vestros; subditur: Estote perfecti, &c. Augustinus. Manifestissimum bonitatis est, ut tuum quoque inimicum diligas: & ei qui tibi malum vult, & si potest, facit, semper bonum velis, atque facias cum possis. Item magnam mercedem meretur. Si diligas eos, qui vos diligunt, quæ vobis gratia. Diligite inimicos vestros, &c. & erit merces vestra magna. Quartum est, quod Deo gravior est. Augustinus. Qui dilexerit inimicos, hic erit Dei amicus. Nec solum amicus: sed etiam filius. Vnde post illud Matth. 5. & Lucæ 6. Diligite inimicos vestros; subditur: Et eritis filij altissimi. Augustinus. Quanta gratia: per nos serui digni sumus, & inimicorum dilectione filij Dei efficiamur. Chrysostomus super Matth. Nihil est quod sic Deo similem efficiat, ut malignis atque indigentibus esse placabilem. Quintum est, quod hæc dilectio, diabolo est molestior. Magis enim elongat ab eius similitudine: qui odio obstinat hominem persequitur. Gregorius: Stultum

seruire diabolo offenso : qui nullo placatur ob-
 sequio. Sextum est, quòd dilectio id quod odi-
 endum est magis inimico destruit, quàm aliud.
 Ipsa est inimico ignis, inimicitias annihilans. Si
 esurierit inimicus, ciba illum, &c. Hoc enim fa- *Rom. 13.*
 ciens, carbones congeres super caput eius. Ipsa
 est gladius interficiens inimicum, in quantum
 inimicus est. Chrysostomus: Sustine ad tempus
 inimicum tuum, & benefac ei: postmodum au-
 tem victum beneuolentia tua, amabis eum qua-
 si amicum tuum. Idem: Omnis inimicitia bene-
 ficiorum assiduitate comepescitur. Gregorius.
 Miles Dei aduersitatis bello depressus, & pati- *Lib. 3 mor.*
 entia scutum debet ante ferre, ne pereat: & ad *cap. 16. cir-*
 præliandum promptus, amoris inferre iacula, *cap. princip.*
 vt vincat. Cuius armaturæ summam Paulus
 breuiter insinuat, dicens: Charitas patiens est,
 benigna est. Cum verò ex utroq; vnum defue-
 rit: charitas non est. Si videlicet malos, absque
 benignitate tolerans, non amat. Et rursus si se
 sine patientia exhibens, negligit tolerare quos
 amat. Septimum est, quod non potes nocere ex
 proposito proximo tuo: quin tibi noceas. Au-
 gustinus. Malitia procedit ex te: & quid vastat
 antè quam te? Ergo quo profundit ramum, læ-
 dit: vbi radicem habet, non lædit? Non est dede-
 cus alicui, si non vult inquinare os suum con-
 uitium pro conuitio reddendo: imò honor est
 & signum nobilitatis animi. *Pro. 20.*
Honor est homini qui se separat à contentionibus. Octauum est,
 quòd ille qui tibi iniuriatur, magis Deo iniuria-
 tur quàm tibi: qui hoc ei prohibuit, qui maius
 ius habet in te, quàm tu ipse. Si ergo Deus differt

Ecccl. 23.

vindicare iniuriam suam, & non est ei dedecus: non erit tibi dedecus, imò honor, si exemplo Domini non vis vindicare teipsum. Gloria magna sequi Dominum.

Quarta pars. De honore, quem fratres sibi inuicem debent exhibere.

CAPVT XV.

Sequitur de honore quem debent sibi fratres exhibere. Et primò quis honor iste sit, ostendetur: secundò, exhibitio mutui honoris commendabitur: tertio ostendetur quod in exhibitione discretio sit habenda, quartò, quod fratris inhonoratio multum sit cauenda. Circa primum notandum quod nomen honoris quandoque sumitur pro dignitate, vt ad Heb. 5. Nec quisquam sumit honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Aliquando sumitur pro timore reuerentiæ quæ est affectio animæ quæ aliquis altitudinem alterius reueretur, & dicitur esse fuga vel resilitio ab altitudine alicuius rei in propriam paruitatem, & huic motui interiori respondet exterius elongatio vel fuga, qua humiles perfectè elongant se ab his qui sunt in dignitate positi, non audentes se appropinquare. Aliquãdo verò honor dicitur illud quod alicui personæ propter aliquam prælationem exterius exhibetur: quod aliquando fit gratia superioritatis ad ostensionem subiectionis, & ad ostendendum voluntatem paratam esse ad obediendum, vt cum aliquis assurgit venienti, vel assistit sedenti, vel inclinatur transeunti, vel cum

ince-

incedentem sequitur, vel coram eo genua fle-
 tit. Ad exhibendum hunc honorem monemur.
 Cui honorem, honorem. Et: Regem honori- *Rom. 13.*
 ficate. Aliquando exhibetur honor alicui pro- *1. Pet. 2.*
 pter prioritatem temporis, vt senibus, secun-
 dum illud: Coram cano capite confurge & ho- *Leuit. 19.*
 nora personam senis. Aliquando verò aliquis
 honorem exhibet alicui, quia ab eo sumpsit o-
 riginem, secundum illud: Honora patrem tuum *Exod. 20.*
 & matrem tuam. Aliquando verò propter ex-
 cellentiam in aliqua gratia: & sic exhibendus est
 omnibus. Debemus enim credere, quod omnes
 nos excedunt in aliqua gratia. Omnes honora- *1. Pet. 2.*
 te. Et super illud ad Phil. 2. In humilitate supe-
 riores inuicem sibi arbitranes, dicit glossa. Au- *Glossa ord.*
 gustinus. Non hoc ita debemus arbitrari vt nos *ibi ex Aug.*
 existimare fingamus: sed verè existimemus pos-
 se esse aliquid occultum in alio; quo nobis su-
 perior fit: etiam si bonum nostrum quo illo vi-
 demur superiores esse, non sit occultum.

Commendatio mutui honoris.

CAPVT XVI.

EXhibitionem honoris mutui inter fratres
 commendabilem reddit, Primò Scriptura
 sacra, quæ multum ad hoc hortatur. Honore in-
 uicem præuenientes. *Glos. Aliter non est frater-*
 nus amor, nisi mutuis se præueniat honoribus & *terlinearis*
 obsequiis. Subiecti inuicem in timore Christi. *ibid.*
 Reddunt etiam commédabilem exempla inter
 quæ præcipuum est exemplum Dñi: qui hominè
 voluit honorare. Honorauit eum creando, quia
 ad imaginem & similitudinem suam eum fecit.
 Hono-

Honorauit eum ei prouidendo: quia uisibilia mundi propter eum fecit. In Psal. Gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Item honorauit eum in conseruatione, angelorum custodiam ei deputando: secundum illud Psal. Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uis tuis. Honorauit etiam eum in incarnatione, naturam humanam cum diuina in persona una sociando. Honorauit etiam eum in passione, hominis gloriam crucis ignominia acquirendo. Vnde dicit Augustinus de Christo, quod redemit uenditus, uiuificauit occisus, honorauit iniuriatus. Honoraturus est etiam eum in retributione, quando regnum cœlorum est ei daturus, secundum illud: Venite benedicti patris mei, possidere paratum uobis regnum, &c. Non est despiciendus ab homine, qui tantum honoratur à creatore.

Quòd in exhibitione honoris discretio sit habenda.

CAPVT XVII.

Habenda est autem discretio in honoris exhibitione, ut non habeatur respectus ad bona contemptibilia, scilicet bona fortunæ: sed ad bona nobiliora, scilicet naturæ uel gratiæ. Honorare aliquem propter bona fortunæ; & bona honorabiliora, scilicet bona naturæ & gratiæ despiciere, magnæ stultitiæ est. Seneca. Quemadmodum stultus est, qui equum empturus non equum, sed stratum & frena conspicit: sic stultissimus est, qui ex veste aut ex conditione, quomodo uestis nobis circumdata est, hominem existimat.

*Epist. 47.
declinando
ad finem.
41.*

istimat. Secundum Gregorium in moralibus. *25. mor. in princip.*

Personam hominis accipere, est hominem non quia homo, sed propter aliquid quod circa ipsum est honorare. Discretionem quæ in exhibitione honoris habenda est, in parte ostendit

Hugo de S. Victore his verbis: Discretio personarum quantum quidem pertinet ad dilectionem, secundum meritum: quantum verò ad venerationem, secundum ætatem vel officium habenda est. Meliores diligere, superiores honorare debemus: quia par contumacia est, siue in eo, qui propter inferiorem gradum in homine virtutem despicit: siue in eo, qui propter vitam inferiorem, gradum superiorem contemnit. Istis ergo honor: illis amor impendatur: sic tamen vt honor istorum sit voluntarius, & illorum amor venerandus. Reuerentia enim sine amore magis seruilis est: & amor sine reuerentia puerilis iudicari debet. Cum tanta igitur humilitate & reuerentia melioribus exhibendum est beneficium dilectionis: vt illis quasi ex necessitate videamur esse subiecti; & cum tanto affectu atque hilaritate superioribus soluendum obsequium subiectionis, vt solo potius dilectionis debito illis credamur astricti. Istis sic reddamus sua, quasi nostrum impenderimus: illis sic exhibeamus nostra quasi suum reddemus. Licet omnes homines sint honorandi tanquam ad Dei imaginem facti: amplius tamen honorandi sunt boni tanquam Dei filij, & tanquam qui à Spiritu sancto inhabitantur. Augustinus: Honorate in vobis Deum inuicem: cuius templum facti estis. Honorandi etiam sunt præ cæteris

In tract. de institut. no. ust. ca. 5. in princip. tom. 2.

In 3. regula aliquantulum à prin.

cæteris

Eccl. 3.
Ibid.

cæteris prælati, qui loco Dei sunt: & patres sunt spirituales. Dedecus filij, pater sine honore. Qui timet Dominum, honorat parentes. Exhibitio huius honoris valet ad prolongationem vitæ, & corporalis & spiritualis. Corporalis, quâ tum ad

Exod. 20.
Eccl. 3.

parentes carnales: spiritualis quantum ad spirituales. Honora patrem tuum & matrem tuam: ut sis longæuus super terram. Qui honorat patrem suum vita viuet longiore. Pater cœlestis vitam eorum conseruat: qui patri à quo vitæ principium habuerunt non sunt ingrati. Valet etiam exhibitio huius honoris ad hoc, ut exhibentes hunc honorem, à suis filiis honorentur.

Eccl. 4.

Qui honorat patrem suum iocundabitur in filiis. Honorandi sunt præ cæteris sacerdotes: maxime pabulum cœlestis ministrantes. Honorifica sacerdotes. Qui bene præsumt presbyteri duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in scientia & doctrina.

Eccl. 7.
1. Tim. 5.

Quod fratris inhonoratio multum sit cauenda.

CAPVT XVIII.

Ioan. 8.

Multum cauenda est inhonoratio fratris. Primò, quia multum offenditur cum inhonoratur. Vnde Saluator, qui patientissimus erat, de hoc videtur conqueri, dicens: Et vos inhonorastis me. Secundò, quia in fratre inhonoratur Deus, ad cuius imaginem factus est: & cuius inhabitator est. Inhonoratur etiam angelus: qui ad eius custodiam deputatus est. *Matth. 18.* Videte ne cõtemnatis vnum ex his pusillis. Angeli enim eorum semper vident faciem Patris mei qui in cœlis est.

SECVN-